

EDITORIAL

Grabeng pagpaantus, pagpanumpo ug korapsyon sa takuban sa Covid-19 lockdown

Ginapahimuslan sa rehimeng Duterte ang pandemyang Covid-19 sa Pilipinas aron palanaton ang mga pasistang lakang nga gipahamtang niini sa ngalan sa "pagsumpo" sa sakit. Ang ginatawag niining "bag-ong normal," sa kinauyukan, mao ang labaw pang paggrabe sa pinakagrabe nga aspeto sa semikolonyal ug semipyudal nga sistema. Ilalum niini, hilabihan ka brutal nga pasismo, mas grabeng palisiyang neoliberal ug mas grabe nga korapsyon ang ipatunhay sa tiranong si Duterte.

Kapin 50 ka adlaw sukad nga gipahamtang ni Duterte ang "lockdown" sa Luzon ug sa lain-laing bahin sa nasud nga nagbunga na sa walay susamang kagutom ug kalisud sa katawhan ug nagaguba sa ekonomiya sa nasud. Hangtud karon, wala pa gihapoy ginahimong inisyatiba ang iyang gubyerno alang sa malukpanong siyentipikong panukiduki sa tinuod nga ihap sa natakdan sa Covid-19 ug gigrabehon niini sa mga nangatakdan. Kulang, langan ug bulag-bulag ang mga paningkamot niini sa *mass testing*,

ug kulang kaayo ang pondo ug personahe para mag-eksamen sa mga sampol.

Nagpabiling anaa sa kangitngit ang katawhang Pilipino sa kung unsa ang siyentipiko ug panglawas nga sukaranan sa nagapadayong militaristang lockdown nga gitawag og *general* ug *enhanced community quarantine* (GCQ ug ECQ) ug kung unsa na ang nakab-ot niini. Samtang ginapabiling buta ug nalukup sa kahadlok sa Covid-19 ang katawhan, nagpasulabi usab si Duterte ug ang iyang pasistang pundok sa

pagpatuman sa mas bangis ug brutal nga lakang ug palisiya.

Sa nagapadayon nga lockdown, walay puas nga ginayatakan sa mga pulis ug sundalo ni Duterte ang batayang mga katungod sa katawhan. Bisan walay kalambigitan ug sa pagkatinuod sukwahi sa deklarasyong pagsiguro sa pangpublikong panglawas, gatasan ka libong katawhan ang pugos nga ginapreso sa ilang mga balay sa gitawag nga mga "total lockdown."

Ginaronda sa mga armadong ginsakpan ni Duterte ang mga kabus nga komunidad ug mga pribadong subdibisyon aron ibansiwag ang kahadlok ug kabalaka. Wala'g tuo ang ginadakop, ginaposan, ginakulata, ginapreso ug grabe nga ginapasakitan bisan sa simpleng mga kasipyatan. Daghang lugar ang napailalum sa *curfew*. Wala'g tuo

ang mga tsekpoynt. Bawal magpro-
testa. Bawal magreklamo. Ginapai-
lalum ug ginakontrol sa pulis ug mi-
litar bisan ang pagtinabangay ug
pagpanghatag og ayuda, tanan sa
ngalan sa "social distancing."

Sa kabanikanhan, labaw pang
migrabe ang pagpanumpo sa AFP sa
masang mag-uuma kadungan sa gi-
pagrabeng operasyong "kontra-in-
surrehensiya." Labaw nga pag-antus
ug kahingawa ang gibunga sa mga
tsekpoynt ug pagpangrekisa, pag-
bawal nga mag-uma, pagkontrol sa
gidaghanon sa pwedeng paliton,
pagpangutinkay sa mga balay,
pagpanghulga aron pugson nga ma-
kigtinabangay sa militar, ug uban
pang pamaagi sa pagpanumpo
ngadto sa mga mag-uuma.

Pinakatarget sa pasistang mga
palisiya ni Duterte ang mga demok-
ratiko ug makinasudnong pwersa ug
mga kritikong nagabutyag sa kulang
kaayo ug hilabihan ka langan nga
paghatag og ayuda panahon sa
lockdown, sa hilabihan ka kulang
nga suporta sa mga mamumuong
panglawas, sa pagpasagad sa mga
pangpublikong ospital ug sa nau-

nang pagbalewala ug kulang nga
pagpangandam sa pagkuyanap sa
Covid-19, ug uban pang dagkung
kabuang panahon sa pandemya.

Sa aktwal, gipahamtang na ni
Duterte ang pagharing militar ug
pulis pinaagi sa *lockdown*. Tumong
niining paralisahon ang demokrati-
kong pagsukol sa katawhan ug irat-
sada ang pagpatuman sa anti-ka-
tawhan nga mga palisiyang neolibe-
ral nga dugay nang gustong ipatu-
man sa reaksyunaryong estado.

Sa pamahayag mismo sa Ma-
lacañang, walay kalainan ang "bag-
ong normal" sa ginatawag niining
"GCQ" kung asa hugot nga gina-
kontrol ug ginasubaybayan sa esta-
do ang lihok sa matag myembro sa
tibuok komunidad. Ginasulting
magpabilin ang maong "kahapsay"
hangtud maka-imbento og tambal,
nga mamahimong molungtad og 18
ka bulan (o hangtud Disyembre
2021), matud sa mga siyentista.

Gamit ang hinungdan nga ki-
nahanglan pa gihapon ang "social-
distancing," ipabilin sa rehimen
ang pagbawal sa mga panagtapok.
Ipangatarungan niini ang pagku-

yanap sa bayrus aron ipabilin ang
pagbawal sa pagpamasada sa dag-
hang drayber sa dyip ug traysikel,
ingonman ang paggawas ug
pagtrabaho sa minilyong semi-
proletaryadong kontraktwal. Mag-
pabilin ang mga tsekpoynt sa hi-
nungdang kinahanglang kuhaon
ang temperatura sa mga miagi.
Pagapahugton niini ang mga "la-
kang pangsantayson" aron ipasi-
rado ang daghang gagmay nga ne-
gosyo. Ablihan niini ang mga
eskwelahan ug pabrika, apan pa-
dayon niining ibawal ang dagkung
panagtapok sa mga estudyante ug
mamumuo. Ginaduso ni Duterte
ang mapanumpuon nga National ID
System sa ngalan sa mas episyen-
teng pagpanghatag og ayuda o
para sa "pagsubaybay sa bayrus."

Sa ngalan sa pagpaluag sa mga
kalsada, ginabawal sa rehimen ang
pagpasada sa mga daang dyip aron
mapulihan kini og bag-ong mga sak-
yanan gikan sa China nga gunit sa
dagkung negosyante. Sa takuban sa
pagpapaluag sa mga syudad, iduso
niini ang malukpanong demolisyon sa
mga komunidad sa mga kabus ilalum
sa programang "Balik Probinsya"
aron maangkon sa dagkung burge-
sya-komprador ug mga langyawng
kapitalista ang mga primera klaseng
kayutaan sa Kamaynilaan.

Gipahimuslan usab ni Duterte
ang pandemya sa dihang gipaham-
tang niya bag-ohay lang ang 10%
nga dugang buhis sa gina-*import*
nga krudong lana nga siguradong
ipaabaga sa katawhan. Samtang
ginapaspasan sa rehimen ang pla-
nong pagamyon ang buhis sa dag-
kung kapitalista sa ngalan sa sub-
ling pagbuhì sa ekonomiya, nagdu-
mili usab kining paminawon ang
pangayo sa katawhan nga ibasura
o isuspinde ang pagpatuman sa
TRAIN Law nga nagpahamtang og
bug-at nga buhis sa mga batakang
konsumo. Dugang buhis usab ang
dugay nang gipatuman bugti sa
kapinkun-kulang \$4 nga bilyong
bag-ong utang sa Pilipinas sa
World Bank, ADB ug uban pang
ahensya.

Bolyum LI Ihap 9 | Mayo 7, 2020

Ang *Ang Bayan* ginapagawas sa
pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco,
Hiligaynon, Waray ug Ingles.
Nagadawat ang *Ang Bayan* og mga
kontribusyon sa porma sa mga
artikulo ug balita. Ginaawhag usab
ang mga tigbasa nga magpadangat
og mga puna ug rekomendasyon sa
pagpalambo sa atong mantalaan.

 [instagram.com/prwcnewsroom](https://www.instagram.com/prwcnewsroom)

 @prwc_info

 cppinformationbureau@gmail.com

Unod

Editorial: Grabeng pagpaantus, pagpanumpo ug korapsyon sa takuban sa Covid-19 <i>lockdown</i>	1
Pasismong Covid-19, pito ka lakang	4
Gutom ug kalisud	5
Kadaut sa mga bata ug kabatan-onan	6
Makalanag nga kulturang <i>lockdown</i>	6
ABS-CBN, gipasirado	7
Protesta sa Mayo Uno	7
76 ka aktibista, boluntir, giaresto	7
<i>Luyo-luyo</i> sa produksyon	8
Hunong-buto, gihunong na	9
88th IB, nagsabwag og kahadlok	9
Mga POGO, ginapaablihan ni Duterte	9
Padayon nga operasyon sa minahan	10
#SolidarityAmidCovid	10
Kalayaan ug Panatag	10
Pandemya ug pagkaguba sa kinaiyahan	11
Ika-47 nga anibersaryo ng NDF	11
Pagpanulong sa Venezuela	11
Atake sa Embahada sa Cuba sa US	11

Ang *Ang Bayan* ginamantala duha ka hugna matag bulan
sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas

Taliwala sa krisis panglawas ug nagasagayad nga ekonomiya, labaw nga nagkagrabe ang burukrata-kapitalistang pagpangawkaw. Ginapahimuslan ni Duterte ug sa iyang mga kroni ug burgesya-komprador ang krisis aron maghakop og dakung tubo. Tataw niini ang pagmonopolyo sa pamilyang Villar ug ni Dennis Uy sa mga kontrata alang sa pagtukod og mga *quarantine center*.

Ginagamit ni Duterte ang iyang diktaduryang paghari aron paluhuron sa iyang kagustuhan ang tanang dagkung burgesya-kumprador. Ang pipila ka bulan na niyang pagpanghulga sa pamilyang Ayala ug kang Manny Pangilinan misangpot bag-ohay lang sa kunuhay "pagpangayo og pasaylo" ni Duterte, nga drama lamang aron tabunan ang binilyong pisong mga aregluhan.

Niadtong Abril 5, gimando sa rehimeng Duterte ang pagpasirado sa ABS-CBN, usa ka dayag nga atake sa gawasong pagpamahayag. Ginapahimuslan niya ang *lockdown* aron walay magprotesta. Giinitan ni Duterte ang ABS-CBN tungod kay wala kini mituman sa iyang kumpas. Dugay na nga ginapuga ug ginapigot sa mga burukrata-kapitalista ang ABS-CBN aron makig-areglo bugti sa ilang prangkisa o kaha obligahon kining ibaligya ang kumpanya sa mga naglaway nga kroni ni Duterte ug kakunsabo nilang mga langyawng kapitalista.

Grabeng pagpanglupig, pagpangdaugdaug ug korapsyon ang "bag-ong normal" ilalum sa pasistang rehimeng Duterte. Samtang nanghulga si Duterte nga ideklara ang balaod militar, ginapatuman na niya ang mga elemento sa absolutong pagharing diktador ug hingpit na nga ginapatay ang nahabiling kagawasan ug demokrasya. Para na lamang kang Duterte ug sa iyang mga kampon ang kagawasan: Kagawasan aron labaw pang maghakop og bahandi ug tubo. Kagawasan nga gamiton ang kwarta sa katawhan alang sa kaugalingong kaayuhan. Kagawang presuhon ang tanang dili moyukbo kaniya. Gunit ni Duter-

te sa liog ang demokrasya ug andam tuk-on unsamang oras.

Anaa na ilalum sa dili deklaradong balaod militar ni Duterte ang tibuok Pilipinas. Labaw nga ginatsumpo, ginapaantus ug ginakawat ni Duterte ang tibuok katawhan. Ingonman, deklarado man o dili, ang balaod militar usa ka dakung bato nga mahulog sa ulo ni Duterte.

Kinahanglang isalikway sa tibuok katawhan ang "bag-ong normal" nga walay lain kundili ang pagpadayon sa mga elemento sa *lockdown* ug uban pang mga palisiyang labaw nga nagpagrabe sa kanhi nang dunot nga katilingbanong sistema. Kinahanglang nilang pangayuon kung unsa ang siyentipikong sukdan sa nagapadayong *lockdown*, mga tsekpoynt, *curfew* ug tanang mga restriksyon nga adunay grabe ang silot. Sa ngalan sa demokrasya ug kagawasan, kinahanglang nilang tigumon ang kaisog aron mamugnaong suwayon ug hagiton ang mga pagpamig-ot ilalum sa militaristang *lockdown* ni Duterte.

Kinahanglang pandayon ang pinakalapad nga panaghiusa sa tanang demokratikong hut-ong ug sektor batok sa "bag-ong normal" nga dili deklaradong balaod militar ni Duterte. Kinahanglang maghiusa ang pinakadaghang sektor aron kundenahon ug batukan ang pagpasirado sa ABS-CBN ug ilambigit kini sa pagpasagad ni Duterte sa mga mamumuong panglawas, sa langan ug kulang kaayo nga ayuda panahon sa *lockdown*, sa pagbalibad nga isuspinde ang pagbayad-utang ug ihunong ang "kontra-insurhensiya" aron paburan ang panginahanglang sa pangpublikong panglawas, sa mga brutalidad ug pagpangabuso sa mga pulis ug sundalo sa ordinar-yong katawhan, sa korapsyon ni Duterte, ug sa pagsumpo sa batokang katungod nga magpadayag sa ilang mulo ug pagbati ug magrali sa kadalanan.

Kinahanglang ipatuman ang malukpanong kampanyang propaganda ug edukasyon sa masa. Kina-

hanglang ibutyag ang mga bakak ug dili siyentipikong yawyaw ni Duterte mahitungod sa Covid-19 ug iduso ang panginahanglang aron pangulohan sa mga siyentista ug mamumuong panglawas, dili sa mga pasista, ang pag-atubang sa nasud sa pandemya. Kinahanglang singlon si Duterte sa paggamit sa pandemyang Covid-19 aron iduso ang iyang iskemang tukuron ang usa ka pasistang diktadurya. Kinahanglang ibutyag ang mga palisiyang neoliberal nga labaw pang nagpaantus sa masa ug hiniusang ipakigbisog ang mga panawagang ibasura ang TRAIN Law ug uban pang paantus nga buhis, ang katungod sa disentang pabalay, katungod sa trabaho, ug uban pang mga demokratikong pangayo.

Kinahanglang padayon nga pakusgon sa Partido ang iyang mga sangay ug komite sa kasyudaran ug kabanikanhan. Kinahanglang padayon nga pakusgon sa Partido ang kalihukang tago aron siguruhong padayon nga napakusog ug napalapad ang iyang organisasyon bisan pa ilalum sa pasistang pagpamig-ot ug pagpanumpo. Kadungan niini, kinahanglang labaw pang pakusgon sa Partido ang kalambigitan niini sa lapad nga masa aron padayon silang pukawon, organisahon ug palihukon. Kinahanglang maayong pangulohan sa Partido ang masa nga ipakigbisog ang ilang mga demokratikong katungod ug ang ilang panglawas ug katilingbanong kaayuhan.

Mapakyas si Duterte ug ang iyang pasistang pundok sa laraw nilang hingpit nga sumpuon ang pagsukol sa katawhan. Samtang labaw pang nagkagrabe ang pagpanglupig, pagpaantus ug pagpangawat sa pundok ni Duterte panahon sa pandemyang Covid-19, labaw nga nagdilaab ang pagbati sa katawhan nga mobarog ug mosukol. Labaw nga nabutyag ang dunot nga nagharing sistemang semikoloniyal ug semipudal ug napukaw ang katawhan nga baktason ang dalan sa nasudnon-demokratikong rebolusyon. AB

Pito ka lakang sa pasismo panahon sa pandemya

Una, balewalaon ang hulga sa sakit nga Covid-19 sa panglawas ug panginabuhian sa katawhan. Sulod sa kapin duha ka bulan, hangtud sa unang semana sa Marso, gibalewala ni Duterte ug sa iyang gitukod nga Inter-Agency Task Force ang taho nga nakasulod na ang bayrus sa nasud ug mikuyapanap na kini sa mga prubinsya, partikular sa Central Visayas.

Ikaduha, lukupon sa kahadlok ug lisangon ang minilyon. Gipailalum ni Duterte sa *lockdown* ang tibuok Metro Manila niadtong Marso 12, sunod ang Luzon niadtong Marso 16. Walay pagtuon, pagpangandam sa lokal nga kahimtang o bisan pahimangno sa katawhan. Sulod sa 24-oras, gibaha ni Duterte ang mga syudad sa liboan ka mga pulis ug sundalo sa takuban sa pagsuta sa temperatura sa mga nagabyahe. Nahunong ang mga pabrika ug trabaho, gawas sa gitanyagan ug "e-sensyal" nga kahimtang ug mga negosyong direktang nag-alagad sa langyaw. Nagkapuliki ang lokal nga mga upisyal sa halos tanang syudad ug prubinsya, nga nadala sa pagpanghadlok nga "gatasan ka libo ang mamatay" sa bayrus ug nagdeklara sa nagkadaiyang *lockdown*. Gimuntar ang mga tsekpoynt sa tibuok nasud ug gipugngan ang minilyong katawhan nga mouli, magtrabaho, mopalit ug mga panginahanglan, moadto sa ospital ug moadto sa kung asa nila gusto. Giaresto, gipreso, gisilutan ug gipusil sa pipila ka higayon ang mga misupak sa mando sa mga pulis ug sundalo.

Ikatulo, mugnaon ang imahe sa "gyera" ug ibutang ang mga sundalo ug pulis sa pungkay ug unahan sa pagtubag sa gubyerno sa pandemya. Ginatutukan ni Duterte og pusil ang katawhan bisan pa og ang kaaway mao ang "dili makit-ang butang." Gilunod ug gilibog niya sa impormasyon ang katawhan pinaagi sa inadlaw-adlaw, daghan ug magkasukwahing mga pamahayag sa midya aron iduso ang panginahanglang "motuman na lamang" sa mga lakang sa iyang rehimen. Gitawag niyang "badlungon" ang mga nagagawas sa

ilang mga balay tungod sa kagustuhang mokita, makakaon o tungod sa grabeng kalaay. Brutal sila nga gisilutan ug gipakaulawan. Gimando ni Duterte nga pusilon ang tanang molapas sa *lockdown* human migawas sa komunidad ang grupo sa mga kabus aron iduso nga hatagan sila og ayuda. Gitakda sa maong mando ang gigrabehon ug langkob sa pagpangabuso sa pulis, sundalo ug bisan sa mga upisyal sa lokal nga gubyerno ug barangay sa pagbalewala sa mga katungod sa katawhan. Gipahamtang ang mga 12-oras ug 24-oras nga mga *curfew*, 48-oras nga *total lockdown* sa mga barangay ug sityo, ug uban pang mga arbitraryo ug paantus nga ordinansa ug resolusyon.

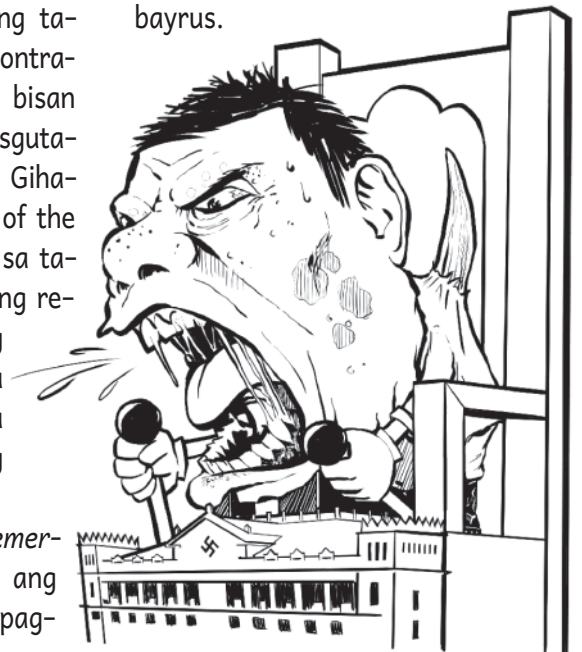
Ikaupat, ihatag sa AFP ug mga heneral niini ang kumand sa inadlaw-adlaw nga pagpatuman sa *lockdown*. Gibutang ni Duterte si Delfin Lorenzana isip hepe sa National Task Force Covid-19 (NTF), si Eduardo Año isip ikaduhang hepe, si Carlito Galvez isip nangulong tigpatuman ug si Rolando Bautista tigdumala sa pagpanghatag og ayuda. Silang tanan adunay kasinatian sa "kontra-insurhensiya" apan walay bisan usang bakgrawnd sa mga hisgutang panglawas sa katawhan. Gihatag usab ni Duterte sa Office of the Civil Defense ang pagpangulo sa tanang mga *task force* sa ang-ang rehiyon ug labaw pa niini, ang pagpalit ug pagpanghatag sa gamit medikal alang sa mga mamumuong panglawas ug ospital.

Ikalima, angkunon ang *emergency powers* aron pun-an ang awtoridad. Lakip dinhi ang pagpailalum sa binilyong pondo sa

upisina sa presidente, pag-ilog sa mga pribadong kumpanyang "naghikaw" sa serbisyo o pasilidad, ug pagpahilum sa iyang mga kritiko sa ngalan sa pagsumpo sa pagkaylap sa "sayop nga impormasyon."

Ikaunum, pagutumon ang mga tawo, tipiron ug pig-oton ang ayuda. Aron tabunan ang kakulangan sa pondo, gipaling ni Duterte ang pagbasol sa mga lokal nga upisyal nga maoy misalo sa kawalay panginabuhian ug kita, transportasyon, sanitasyon ug mga serbisyong publiko, pagkaylap sa gutom ug uban pang sosyo-ekonomikanhong kadatt nga resulta sa *lockdown*. Gamiton ang kasamok nga gibunga sa proseso sa pagpanghatag niini aron iduso ang implementasyon sa National ID System.

Ikapito, ipadawat nga ang pasismo na ang maong "bag-ong normal" o mamahimong kahapsay kung asa magpabilin ang halos tanang mga restriksyon sa lihok ug katungod sa katawhan. Sa tinuod lang, wala kiniy kalainan sa kanhing sistema, apan lauman na ang grabe pang tipo sa pagpahimulos ug pagpangdaugdaug sa katawhan. Lakip dinhi ang mas gipasubsub nga sarbeylans sa mga panagkita ug panagtigum sa ngalan pagsubaybay sa posibleng subling pagkuyanap sa AB bayrus.

Pandemya sa kagutom ug kalisud, ibunga sa mga *lockdown* ug restriksyon

Pandemya sa kagutom ug "dili maantus nga epekto sa panglawas ug ekonomiya" ang ibunga sa grabeng restriksyon nga gipahamtang sa mga estado kalabot sa pandemyang Covid-19. Kini ang pahimangno sa United Nations (UN) nga nagkanayong posibleng mas daghan pa ang mamatay bunga sa mga lakang nga gipatuman aron "tambalan ang sakit."

Kalisud ug sakit

Gipagrabe sa mga *lockdown* ang kanhi nang mga dili pagkaangay-angay sa mga katilingban. Labaw niining gitukmod sa kalisud ang kanhi nang kabus nga bahin sa populasyon. Matud pa sa UN, ang mga restriksyon ug *lockdown* nga nakapunting sa "pagsumpo" sa Covid-19 ang nagpasigpit sa mga merkado ug mipahunong sa trabaho sa minilyon ug mibara sa ilang katakus nga mopalit sa ilang mga gikinahanglan. Minilyon na ang nawad-an og trabaho sa tibuok kalibutan, nag-una ang mga kontraktwal ug semi-proletaryado. Nag-unang naapektuhan sa kawad-on sa kita ang katakus sa mga pamilya nga mopalit og igong pagkaon.

Kadungan niini, mamahimong mosaka ang presyo sa mga pagkaon sa pangkalibutanong merkado tungod sa pagkaputol sa daloy sa suplay dili lang sa pagkaon, kundili lakip na usab ang mga gamit sa produksyon. Aduna na usay mga pagkunuhod sa ani ug operasyon sa mga kumpanyang agrikultural sa dagkung nasud nga eksporter sa pagkaon.

Hingpit nga maapektuhan ang mga nasud nga nakasandig sa pag-*import* sa batakang pagkaon, sama sa bugas, kung ihikaw o patas-an ang presyo niini sa mga eksporter nga nasud. Pahimangno sa UN, dili mamahimong dalikyat ug dili daling masolusyunan ang masinatiang kalisud sa katawhan.

Usa ang Pilipinas sa gihulagway sa UN nga mga nasud nga kanhi nang adunay taas nga insidente sa kagutom. Ang mga nakahiagum sa kagutom, nga makita dili lamang sa

naghuut nga mga komunidad sa mga syudad kundili lakip na sa halapad nga kabanikanhan, nga adunay taas nga risgong matakdan sa Covid-19 ug uban pang kasagarang sakit tungod sa malnutrisyon. Sila usab ang anaa sa mga lugar kung asa walay mga klinik, ug tarong nga patubig ug sanitasyon. Ang mga anaa sa syudad walay espasyo aron mapatuman ang hustong *social distancing* o pagkwarantina sa ilang mga kapamilyang adunay sakit. Sa kabanikanhan, kulang kaayo ang gamit ug medikal nga kahanas, ingonman ang mga pasilidad alang sa mga matakdan sa sakit. (*Tan-awa ang artikulo sa Ang Bayan, Abril 7.*) Sama sa kasyudaran, minilyong katawhan sa kabanikanhan ang nahiagum sa kagutom tungod sa kawalay trabaho, ubos nga kita ug kawalay yuta.

Labaw nga mag-antus ang kabus tungod sa pagkaguba sa mga ekonomiya nga gibunga sa mga *lockdown* ug restriksyon. Ang grabeng restriksyon sa byahe ug produksyon ang nagbunga sa pagkaputol sa daloy sa suplay sa mga produkto ug pamuo. Lakip ang Pilipinas sa mga nasud nga nawad-an og kita gikan sa turismo ug remitans sa mga migranteng mamumuo. Nakatak-dang maguba ang kanhi nang huyang nga imprastruktura sa lokal nga ekonomiya. Tungod kay gipili sa estado nga mangutang kaysa bagohon ang mga alokasyon sa badyet niini, deka-dekada pa nga antuson sa katawhan ang gasto sa *lockdown*.

Gutom sa karon ug sa umalabot

Matud usab sa World Food

Programme (WFP), kapin 30 ka nasud ang makasinati sa kakulangan sa pagkaon. Napulo sa maong mga nasud ang kanhi nang adunay kapin usa ka milyong populasyon nga walay makaon ayha pa ang pandemya. Manginahanglan og \$350 milyon aron mapakaon ang pinakagigutom. Dugang nga problema sa mga ahensyang internasyunal nga dili nila mahatod ang ayuda tungod sa mga pagbawal ug hugot na restriksyon sa pagbyahe.

Sa kasamtangan, gibanabana sa grupo nga 812 milyon na ka tawo ang nakasinati og kagutom adlaw-adlaw. Anaa sa usab sa ngilit sa gutom ang 135 milyon. Madugangan pa ang maong ihap og 130 milyon sa katapusan sa tuig.

Lakip sa kinahanglang abton sa grupo ang 30 milyon nga hingpit nga nakasandig sa WFO alang sa inadlaw-adlaw nga pagkaon. Kung dili moabot kanila ang ayuda, posibleng 300,000 ang mamatay sulod sa tulo ka bulan.

Sa Pilipinas, apektado ang daloy sa produksyon sa pagkaon sa dihang gipig-ot ang transportasyon sa preskong pagkaon gikan sa mga prubinsya padulong sa mga syudad ug tali sa mga prubinsya. Dakung kadaut ang ibunga sa restriksyon sa lihok sa mga mag-uuma ug mamumuong-panguma sa umaabot nga tingtama-
may num sa h^{AB} ug mais.

Kadaut sa lockdown sa mga bata ug kabatan-onan

Wala pay susamang pagsirado sa mga eskwelahan ang gipatuman sa mga nasud sa ngalan sa pagsumpo sa Covid-19. Matud sa United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), anaa sa 190 ka nasud ang nagsirado sa mga eskwelahan, ug gipabilin sa tagsa-tagsa nilang mga balay ang 1.5 bilyong bata ug kabatan-onan. Nagbunga kini og kaylap nga kagutom sa mga bata sa daghang bahin sa kalibutan.

Tungod kay gisirad-an ang mga eskwelahan, nabutang sa paligro ang kinabuhi sa 370 milyong bata nga nakasandig dinhi alang sa pagkaon. Dakung bahin kanila ang anaa sa mga nasud nga nakasinati og gyera ug interbensyong militar. Bulnerable usab ang mga batang anaa sa mga *evacuation center* nga nadislokar tungod sa mga kalamidad ug militarisasyon.

Gipagrabe sa mga pagsirado ang dili pagkaangay-angay sa mga estudyante. Kadaghanan sa kabus nga estudyante ang walay paagi aron ipadayon ang ilang pag-eskwela. Kumpara kanila, mas haruhay ang mga estudyanteng gikan sa adunay-kayang pamilya nga adunay *internet* ug kompyuter sa tagsa-tagsa nilang mga balay. Gipaus-us sa *lockdown* ang katakus sa kabus nga estudyante nga makakat-on, ilabina nga kadaghanan kanila ang

nanimuyo sa naghuut nga mga panimalay kung asa walay haum nga espasyo ug kahimtang alang sa pag-eskwela, walay mga libro ug uban gamit pang-eskwela, ug walay lugar kung asa mamahimong mogawas ug makadula. Sa Pilipinas, ang maong kahimtang gipagrabe sa malukpanong gutom, kawalay kita ug hugot nga restriksyon sa paglihok sa mga ginikanan ug magtutudlo. Kusog ang panawagan nga tapuson na ang semestre o tuig sa akademiko ug hatagan og pasado nga grado ang tanaan.

Daghan na nga mga pagtuon ang nagpamatuod nga ubos ang tsansa sa mga batang estudyante nga matakdan sa Covid-19. Wala usay lig-on nga ebidensyang syentipiko nga napugngan sa pagsirado sa mga eskwelahan ang pagkuyanap sa Covid-9 tungod kay nasuta nga dili daling matakdan ang mga bata.

Mas maayo, matud sa maong mga pagtuon, ang pagkwarrantina sa mga adunay sintomas ug sakit kay sa tibuok nga pagsirado sa mga eskwelahan. Niadtong Marso, nagpagawas ang United Nations Children's Fund (Unicef) og giya alang sa hustong pagpaandar sa mga klase ug eskwelahan sa mga nasud nga naigo sa pandemya.

Kanhi nang adunay mga rekomendasyon ang UNESCO sa paggamit sa mga eskwelahan ug pagpadayon sa pagkat-on panahon sa mga pandemya. Lakip dinhi ang paggamit sa mga eskwelahan alang sa diseminasyon sa hustong impormasyon ug pag-atiman sa panglawas, pagpadayon sa haum nga mga aktibidad ug pagpagawas og haum nga mga materyal. Giduso niini nga gikinahanglang dalikyat lamang ang pagsira sa mga eskwelahan.

Sa mga nasud nga hilabihang naigo, gihikawan niini og kita ang mga mamumuo sa edukasyon, samtang gipagrabe ang responsibilidad sa mga ginikanan nga nga gaako sa krusyal nga mga katungdan sa mga ospital sama sa mga nars ug duktor. AB

Kulturang *lockdown* sa Pilipinas, usa sa pinakamakalanag—UN

Nagpadayag bisan ang United Nations (UN) sa pagkaalarma sa pagdaghan sa mga kaso sa paglapas sa katungod-tawo sa lain-laing nasud lakip ang Pilipinas. Niadtong Abril 30, gipadayag niining "mitumaw ang usa ka makalanag nga kulturang *lockdown* batok sa pandemyang Covid-19 nga labaw nga nakaapekto sa mga pinakabulnerableng myembro sa katilingban."

Gipagawas ang pamahayag usa ka semana human manawagan si UN Secretary-General António Guterres sa mga gubyerno nga "dili gamiton ang pandemya sa pagpanglupig, ug ilhon nga ang hulga mao ang bayrus ug dili ang katawhan."

Matud kang UN Director of Field Operations Georgette Gagnon, nag-una ang Pilipinas sa mga nasud nga adunay pinakadaghang giaresto kalabot sa *lockdown* kung asa kapin

120,000 na ang gidakop tungod kuno sa "paglapas" sa *curfew*.

Giduso sa UN nga "ang pagpusil, pagdetine o pag-abuso sa kinsumang molapas sa *curfew* aron lang mangita og makaon usa ka dili madawat ug wala nahiuyon sa ba-laod." Gipatin-aw niini nga ang "katungod nga mabuhi, katungod batok sa tortyur ug uban pang dili makitawhanong pagtrato, ug katungod batok sa arbitraryong detensyon" wala nawad-an og katuma-

nan bisan taliwala sa *lockdown*.

Ayha niini, gipusil sa usa ka pulis ang retiradong sundalo nga si Winston Ragos sa Quezon City niadtong Abril 21 tungod kuno sa paglapas sa *lockdown*. Adunay sakit sa pangutok si Ragos. Niadtong Abril 20, napangos ang likod sa usa ka 13-anyos nga binatilyo human gibunalan og uway sa usa ka pulis. Usa ka adlaw ayha niini, nakita sa usa ka bidyo ang pagpangulata og pagguyod sa mga maton sa lokal nga gubyerno sa Quezon City sa usa ka tindero sa isda. Sa Agusan del Norte, usa ka 63-anyos nga lalaking mireklamo kalabot sa ayudang pagkaon ang gipusil sa pulis sa usa ka tsekpoynt niadtong Abril 5. AB

ABS-CBN, hingpit na nga gipasirado

Gimando sa National Telecommunications Commission (NTC) ang pagsirado sa tanang programa sa kumpanyang ABS-CBN sa radyo ug telebisyon human mawad-an og katumanan ang prangkisa niini niadtong Mayo 5. Ikaduha na kini sa kasaysayan sa istasyon. Una niadtong Setyembre 1972 ilalum sa diktador nga si Ferdinand Marcos.

Nakurat ang mga tigpamahayag sa istasyon tungod kay bag-o lang gisaad ni House Speaker Allan Peter Cayetano nga palugwayon ang permiso niini hangtud Hunyo 2022. Ingonman, dugay na nga giinitan ni Rodrigo Duterte ang istasyon, nga matud niya wala midawat sa iyang mga advertisement niadtong midagan siya sa pagkapresidente. Niadto pa nagsaad ang Kongreso nga dili na niini palugwayon ang prangkisa. Dugay nang nabutyag sa publiko nga gustong paliton ang istasyon sa usa ka kumpanyang Chinese nga kasosyo sa kroni ni Duterte nga si Dennis Uy. Giatol ang pagsirado sa panahong nakapailalum sa "total lockdown" ug nakaepekto na ang *curfew* sa barangay kung asa nahimutang ang mga *studio* sa kumpanya.

Hugot nga gikundena sa lainlaing sektor ang pagpasirado sa istasyon. Nagpadayag sa ilang protesta ang mga empleyado ug artista

sa ABS-CBN, mga organisasyon sa tawong midya, abugado, mamumuo, negosyante ug bisan ang mga upisyal ug ahensya sa gubyernong Duterte. Matud sa Defend Jobs Philippines, imbes nga magpagawas og temporaryong permiso sa kumpanya, pagluib sa kapin 11,000 ka mamumuo sa ABS-CBN ug ilang mga pamilya ang gihimo sa NTC. Matud sa National Union of Journalists of the Philippines, atake sa kagawasan sa pagpamayahag ang pagpasirado sa pinakadakung kumpanya sa brodkas sa Pilipinas.

Gipunting ni Marco Valbuena, Chief Information Officer sa PKP, nga si Duterte ang anaa sa likod sa pagpasirado sa *network*. "daw hari, gamit ni Duterte ang tiranikong gahum aron matuman ang iyang kagustuhan. Gusto niyang moluhod kaniya ang tanang dagkung negosyo ug magbayad og tributo," matud ni Valbuena. AB

Protesta sa Mayo Uno

WALA NAPUGNGAN SA pasismo ni Rodrigo Duterte ang pagnaghiusa ug protesta sa mga mamumuo ug ubang sektor sa Pangkalibutanong Adlaw sa Pamuo. Gipasiugdahan sa Kilusang Mayo Uno (KMU) ang pagkalampag sa rehimeng Duterte sa mga hinanali nga pangayo sa mga mamumuo atubangan sa krisis panglawas. Nagkahiusa sila sa temang "Panglawas, Panginabuhian, Katungod, Pakigbisugan!"

Mibarog nga adunay igong gilay-on ang pipila ka mamumuo, magtutudlo ug kabatan-onan atubangan sa usa ka bilding sa UP Diliman. Nagpahigayon usab og mga kalihukan ug raling pinakilab ang mga mamumuo sa Paperland sa Quezon City, Unyon ng mga Manggagawa sa Harbor Centre sa Tondo, Manila ug uban pa.

Naglunsad usab ang KMU og "online protest" o protesta sa *internet* nga gisalmotan sa lainlaing sektor. Matud sa datos, nagrehistro kini og 50,000 *views* o ihap sa nakalantaw. Naglunsad usab og parehong protesta ang mga balangay sa KMU sa Southern Mindanao, Central Luzon, ug Southern Tagalog. AB

76 ka aktibista, boluntir, giaresto sa Adlaw sa Pamuo

Magkadungan nga giaresto sa Philippine National Police (PNP) ang 76 ka aktibista ug boluntir sa Metro Manila, Rizal ug Iloilo kadungan sa pagdumdom sa Pangkalibutanong Adlaw sa Pamuo niadtong Mayo 1.

Lakip kanila ang napulo ka boluntir nga naghatag og hinabang ug libreng pagkaon sa mga kabus nga residente sa Marikina City. Gimando ni Marikina City Mayor Marcy Teodoro ang hinanali nga pagbuhi sa mga giaresto ug giduso nga wala silay gilapas nga balaod.

Sa Quezon City, upat ka kabatan-onang boluntir ug 14 ka residente ang giaresto samtang naghatag og libreng pagkaon sa Barangay Central. Upat ka aktibista usab ang giaresto sa Valenzuela City tu-

ngod lamang sa pagsalmot sa usa ka protesta sa *internet*. Duha ka mamumuo usab ang giaresto sa Rodriguez, Rizal.

Giaresto usab sa mga pulis ang 42 ka indibidwal sa Jaro District, Iloilo City samtang nangandam para sa usa ka karaban aron kundenahon ang pagpatay sa koordineytor sa Bayan Muna sa Iloilo nga si Jose Reynaldo "Ka Jory" Porquia. Gipasakahan og patung-patung nga kaso ang mga biktima lakip ang kanhing mga kaubanan ni Porquia, iyang

anak ug pitong myembro sa midya. Gibuhian lamang ang 42 pagkahuman magbayad og pyansang P12,000 matag usa o kapin tunga sa milyon sa kinatibuk-an.

Si Porquia, 59, gipusil og siyam ka beses sa upat ka wala nailhang lalaki sa Barangay Santo Niño Norte, Iloilo City niadtong Abril 30.

Sa parehong adlaw, giaresto sa mga elemento sa 202nd IBde ang 16 ka mamumuo sa Coca-Cola sulod sa pabrika sa kumpanya sa Santa Rosa, Laguna. Gidala sila sa Camp Vicente Lim sa Calamba City ug giprisinta sa midya niadtong Mayo 1 isip "mis-render" nga mga myembro sa Bagong Hukbong Bayan. AB

Luyo-luyo sa produksyon sa pagkaon

Sa banabana ni Tatay Lery, molungtad na lamang og tulo ka semana ang gipagaling nga humay nga bahin niya sa pag-ani sa kasikbit nga baryo. Kini na ang ulahing natipig nga bugas sa pamilya. Kung kanhi makapadala pa og pangpalit og bugas ang iyang anak nga nagtrabaho sa Maynila, wala na kining mahatag karon tungod kay nawad-an na kini og trabaho ilalum sa *lockdown*.

Tungod sa *lockdown*, labaw pang migamay ang kita sa mga mag-uuma sa Barangay Dasig. Ang mga pamilya nilang Tatay Lery ug iyang kakolektibo sa sangay sa Partido sa lokalidad nga si Tatay Utê ang lakip sa kadaghanang naglisud sa pagpalit og bugas. Tungod kay nakasandig sa kalubian ang mayorya sa baryo, daghan ang nawad-an og panginahuhian tungod sa bagyong Tisoy niadtong Disyembre 2019.

Sa ingon niinig sitwasyon, haum sa panahon ang panawagan sa Partido nga ikampanya ang produksyon sa pagkaon aron tubagon ang kagutum nga gipagrabe sa *lockdown*. Sa Barangay Dasig ug sa tibuok natarang gerilya, hiniusang nag-ugmad ang mga mag-uuma aron hulipan ang kakulangan sa pagkaon.

Kanhi nang adunay nagaandar nga kampanya sa produksyon sa nataran. Niadtong sayong bahin sa dekada 2010, subling gipalagsik ang hiniusang produksyon sa matag tsapter sa Pambansang Katipunan ng mga Magbubukid ug Makibaka. Gipatunhay kini isip kooperatiba ug naggahin og mga parsela sa yuta aron himuong gulayan, hayupan o pangisdaan.

Sa pinakabatakan, nagaandar usab ang "luyo-luyo" (bayanihan) sa magkagrupo sa mga balangay. Sa pipila ka grupong balangay nga nakulangan og myembro o kaha miusus ang kalagsik, nagtukod og mga "grutul" (grupong tuluhan o hunglos) gikan sa nahabiling mga myembro.

Sa bag-ong bwelo, giawhag sa mga kasama ang pagsandig

sa mga magkabaryo sa kaugalingon nilang kusog. Sa miagi, pipila sa mga proyekto sa mga kahugpungan, grupong balangay ug *grutul* ang nakapunting sa pagganansya. Bisan og nakakuha sila og pagkaon gikan sa gitanum, nag-unang laraw pagihapon sa ilang ani ang mabaligya sa lungsod. Nakakuha kini og tigpamuhunan, apan tungod sa lain-laing hinungdan nalugi pa gihapon kini.

Sa bag-ong bwelo sa Barangay Dasig, si Tatay Utê ug lain pang pito ka kabus ang magkauban sa *grutul*. Pareho silang mga benepisyaryo sa agraryong rebolusyon, ug nahatagan og katungod nga magtikad sa ilang giugmad nga yuta. Apan wala kini nahimong produktibo tungod sa nangaging bagyo. Usa lamang ang *grutul* nilang Tatay Utê sa mga gitukod nga grupo sa baryo ug sa klaster sa mga barangay.

Naghawan na sila sa tiilan sa Mt. Salig nga duul sa baryo. Kung magpadayon ang init, pwede na nilang sunugon ang gilampasan aron makasugod na sa pagtanum. Nakanam na usab ang mga similya sa petsay ug batong, nga plano nilang itanum sa unang yugto. Gikalap kini sa mga kaubang nagdumala sa natarang gerilya. Naggahin usab og suportang bugas sa mga residente isip hinanali nga paglabang sa gutom.

Oras nga makatanum na sila Tatay Utê, pipila lang ka semana

ang hulaton ug aduna nay maani nga gulayon. Magtanum usab ang *grutul* og kamoteng kahoy, saging ug mas pangmalungtaron nga humay ug gabi.

Wala na usab nakapunting sa merkado ang pagaanohon, busa husto lang sa panginahanglan sa mga *grutul* ang itanum. Pagpatinaw sa mga kauban, nag-unang tumong sa kampanya mao ang pagpatumaw og igong pagkaon sa lamesa sa pamilya sa mga mag-uuma. Kung aduna may sobra, mamahimo kining ibaligya sa mga kasikbit nga baryo.

Apan sa duul nga umalabot, asa maggikan ang bugas sa mga mag-uuma sa kalubihan sa Baryo Dasig?

Ginakoordina sa komiteng nataran ang kampanya sa produksyon sa mga klaster. Sa ingon, matubag sa ani sa ubang baryo ang kakulangan sa uban pa. Sa kaso sa Baryo Dasig, mamahimong magtanum og dugang gulayon ang mga *grutul* aron ibaylo kini sa humay, nga maoy nag-unang produkto sa barangay sa ubos. Planado usab ang produksyon sa mga humayan sa ubos aron maggahin og panghulip sa mga gulayon sa mga baryo sa ilaya.

Wala na gihulat ni Tatay Lery ang mamahimong resulta sa pagtanum nila Tatay Utê aron pagpahisakop usab sa *grutul*. Gidahum sa mga kauban nga maawhag ang uban pang mag-uuma nga magtukod usab og mga *grutul*, o mas maayo pa kung ipalagsik-balik ang mga nagluya nga grupong balangay.

Puno sa mga pagtulun-an ang bahandianong kasinatian sa Barangay Dasig sa rebolusyon. Alang kang Tatay Lery, dili na kinahanglang magpaabot nga mahuman ang *lockdown* aron subling makapadala ang anak. Sayod siya nga sulod mismo sa baryo, sa han-ay nilang mga mag-uuma, makasugakod sila sa kagutom. **AB**

Unilateral nga hunong-buto, gitapos na sa PKP-BHB

Niadlong Abril 30, nagpadayag ang Partido Komunista ng Pilipinas (PKP) nga dili na palugwayon ang unilateral nga hunong-buto niini. "Tungod kay grabe ug padayon pang nagkagrabe ang epidemyang Covid-19, padayon nga hatagan og pinakataas nga prayoridad sa PKP ug Bagong Hukbong Bayan (BHB) ang pagbatok sa epidemyang Covid-19. Luyo kini sa mando ni Duterte ug AFP nga labaw pang pasubsubon ang mga opensiba ug uban pang operasyong militar batok sa BHB. Ingonman, dili na mamahimong palugwayon pagkahuman sa Abril 30, 2020 ang makitawhanong unilateral nga hunong-buto sa BHB. Magbunga lamang kini og grabeng kadaut sa BHB ug masa atubangan sa gipasubsub nga malukpanong pagpangatake ug mga operasyong militar sa AFP-PNP," matud sa PKP.

Sukad niadtong Marso 16 hangtud Abril 30, padayon nga naglunsad ang militar ug pulis og subsub ug sustenidong operasyong "kontra-insurhensiya" sa 159 ka lungsod ug syudad, langkob ang dili moubos sa 432 ka barangay. Nagresulta ang mga operasyon sa dili moubos sa 54 ka armadong engkwentro, 39 dinhi ang pagreyd sa mga kampo sa BHB.

Pinakaulahing insidente mao ang reyrd sa 4th IB sa kampo sa mga Pulang manggugubat sa Rizal, Occidental Mindoro niadtong Abril 30.

Nagresulta ang maong mga panagsangka sa dili moubos sa 31 ka patay ug 27 ka samaron sa han-ay sa kaaway. Sa bahin sa BHB, 20 ka Pulang manggugubat usab ang namar-tir samtang walo ang nasamdan.

Sa parehong panahon, nakarekord usab ang *Ang Bayan* og 39 ka insidente sa paglapas sa katungod-tawo nga gipatuman sa mga pwersa sa estado sa takuban sa kampanyang "kontra-insurhensiya" sa rehimen. Upat ka sibilyan ang gipatay (duha sa mga biktima ang mag-uuma), ug 60 usab ang iligal nga giaresto (54 sa mga biktima o 90% ang mag-uuma).

Pinakaulahing kaso ang arbitraryong pag-aresto sa siyam ka bu-lang mabdos nga Lumad sa Butuan City. Gidakop sa mga elemento sa 23rd IB si Mayet Ambason sa Sityo Bankaling, Purok 8, Barangay Nong-Nong niadtong Abril 30 sa alas-4 sa hapon. Giakusahan siya nga myembro sa BHB ug nalambigit sa nahitabong engkwentro sa nahisgutang barangay niadtong Abril 24. **AB**

Misengkwentro sa 88th IB sa Bukidnon

NAGHIMO-HIMO OG BAKAK ang 88th IB dihang gisulti niining usa ka lehitimong engkwentro ang nahitabo tali sa mga sundalo niini ug Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa Sityo Mahayhay, Barangay Lipa, Quezon, Bukidnon niadtong Abril 28 sa buntag.

Subay sa taho sa BHB-Bukidnon, adunay misengkwentro tali sa Bravo Company ug yunit paniktik sa 88th IB. Mikabat og 30 minuto ang binuthanay nga nagresulta sa usa ka patay ug mga samaron. Mibusikad ang mga bala sa M203 duul sa komunidad nga nagbunga og kahadlok sa mga residente.

Notoryus ang 88th IB sa pugos nga pagpasurrender, iligal nga pagpangaresto ug pagpatay sa mga mag-uuma ug Lumad. Sukad nga gitukod niadtong 2017, dili moubos sa lima ka Lumad nga mag-uuma ang gipusil ug gipatay niini. Lakip sa uban pang mga biktima niini si Jeffrey Bayot, myembro sa Organisasyon sa Yanong Obre-rong Nagkahiusa nga gipatay niadtong Agosto 2019.

Nalambigit usab sila sa pag-aresto ug pagdetine sa lider sa Kasama-Bukidnon ug mga mag-uuma sa Buffalo-Tamaraw-Limus niadtong Enero 2020 ug sa duha ka menor-de-edad niadtong Pebrero 2019 sa Kitaotao.

Niadlong Disyembre 2019, gihulga ni Lt. Col. Franklin F. Fabic, kumander sa 88th IB nga bombahon ang Sityo Dumasilag, Bara-ngay Sta. Filomena, Quezon kung dili mosurrender ang mga resi-dente isip myembro ug tigsuporta sa BHB. Nagbunga kini sa pag-bakwit sa dili moubos sa 113 ka residente lakip ang 35 ka bata.

Gitukod ang 88th IB gikan sa giusang pwersa sa 3rd, 4th, 8th ug 9th ID. Nakakampo ang berdugong batalyon sa Barangay South Poblacion, Maramag. Nagsilbi kining tigbantay ug pro-tekto sa mga magun-ubong mga plantasyon ug minahan sa Bu-kiidnon. **AB**

Duterte, ginapaablihan ang mga POGO

PUGOS NGA GINAHATAG katarungan sa rehimen Duterte ang subling pag-abli sa mga Philippine Offshore Gaming Operator (POGO), mga *online* nga pasugalan nga ginapadagan sa mga Chinese, luyo sa *lockdown* niini nga nagbawal sa operasyon sa mga empresang "dili esensyal" sa pag-atubang sa pandemyang Covid-19. Ang mga POGO ang nagapunting sa mga pasugalan nga nagahatag og eksklusibong serbisyo sa langyawng mga manunugal pinaagi sa *internet*.

Ginapagawas ni Duterte ug sa iyang mga alipures sama nilang Finance Sec. Carlos Dominguez ug Sen. Ronald dela Rosa nga esensyal kuno ang mga POGO sa pagtigum og pondo bisan pa og notoryus kini sa dili pag-bayad og buhis. Sa kasamtangan, mikabat na sa ₱50 bilyon ang kinatibuk-ang utang nga buhis sa mga opereytor sa POGO. Dugang pa dinhi, nabutyag usab nga nahimong pugaran sa mga sindikatong Chinese ang industriya sa POGO sa nasud. (*Tan-awa ang kalambigit nga artikulo sa Ang Bayan, Pebrero 21.*) Kasamtangan ginaimbestigahan sa senado ang kaylap nga iligal nga mga aktibidad sa mga POGO sama sa *money laundering*, prostitusyon ug daghan pang uban. **AB**

Operasyon sa mga minahan sa Mindanao, padayon taliwala sa pandemya

Nagpadayon ang mga operasyon sa mina sa TVI Resource Development (Phils) Inc. (TVIRD) ug Agata Mining Ventures Inc. (AMVI) niadtong Abril sa mga prubinsya sa Zamboanga del Sur ug Agusan del Norte luyo sa pandemyang Covid-19 ug sa gipahamtang nga *lockdown*. Wala mihunong ang pagtukod og mga bilding ug pagmuntar og dugang makinarya alang sa pagmina.

Gipanag-iyahan sa Toronto Ventures Incorporated (naila usang TVI Pacific Inc.) ang kapin 30% sa TVIRD nga nagpadagan sa mina sa Mt. Balabag sa Bayog, Zamboanga del Sur. Bisan og dili direkta, gunit usab niini ang dakung bahin sa operasyon sa AMVI sa Agusan del Norte tungod kay 60% sa operasyon sa AMVI ang gipanag-iyahan sa TVIRD.

Duha ka dekada na nga nanggun-ob ang TVI Pacific Inc., Canadian nga kumpanya sa mina, sa mga kabukiran sa Zamboanga Peninsula. Ang kumpanya ang pinakaunang langyawng kumpanya sa mina nga gihatagan og konsesyon ilalum sa Mining Act of 1995.

Nagsugod ang TVI Pacific Inc. sa

Pilipinas niadtong 1998. Naila ang kumpanya isip pinakadakung prodyuser sa bulawan ug *silver* ug nag-unang tig-eksport sa *copper* ug *zinc concentrate*. Giangkong niini ang Mt. Canatuan sa Siocon, Zamboanga del Norte nga giilang sagrado sa grupong Lumad nga Subanen, ug Mt. Balabag sa Bayog, Zamboanga del Sur. Kabahin kini sa ilang yutang kabilin, sigon sa kasaysayan sa ilang tribu sukad pa sa ika-17 siglo.

Delubyo ang dala sa pagsulod sa TVI Pacific Inc. sa kabukiran sa Zamboanga. Giablihan sa kumpanya ang unang planta sa pagproseso sa bulawan ug *silver* niadtong 2004 sa Mt. Canatuan. Sa upat ka tuig nga operasyon, nakakuha kini og kapin

105 onsa (*ounce*) nga bulawan ug 1.8 milyon onsa sa *silver dore* nga nagkantidad og \$86 milyon.

Nataho niadtong 2014 ang pag-sirado sa minahan tungod sa paghurut sa mineral sa bukid. Nagsilbing gwardya sa minahan ang 44th IB. Gipangunahan niini ang pagpalayas sa mga Subanen ug pagsumpo sa ilang pagsukol.

Human sa pag-andar sa mga operasyon sa Mt. Canatuan, gisugdan sa TVI Pacific Inc. ang operasyon sa Mt. Balabag niadtong 2008. Pinaagi sa usa ka Mineral Production Sharing Agreement, gilangkuban niini ang 4,479 ektaryang kayutaan sa Bayog. Gibanabana nga aduna kini 210,000 onsa sa bulawan.

Giablihan usab niini ang AMVI niadtong Oktubre 2014 nga anaa sa utlanan sa Jabonga, Santiago ug Tubay sa Agusan del Norte. Nagamina kini og *copper* ug *iron ore* nga ginaksport sa Korea, Japan, China ug Australia. AB

#SolidarityAmidCovid, panawagan sa ika-36 nga tuig sa Cordillera Day

GIPASIUGDAHAN SA CORDILLERA Peoples' Alliance (CPA) ang pagpanghatag og ayuda ug *personal protective equipment* (PPE) sa kabus nga komunidad ug mamumuong panglawas niadtong Abril 24. Kabahin kini sa pagdumdum sa katawhang Igorot sa ika-36 nga Cordillera Day.

Alang sa CPA, ang kahulugan ug pagkinabuhi sa Cordillera Day mao ang padayon nga panaghiusa sa katawhang Cordillera ug pagpanalipod sa katungod ug yutang kabilin.

Gipangunahan sa Health for the People Brigade ang tradisyong *ub-ubbo*, *innabuyog* ug *binnadang* aron makatigum og mga gamit pangproteksyon ug uban pang ayuda alang sa mga kabus.

Ang *ub-ubbo*, *innabuyog* ug *binnadang* ang mga lumadnong tradisyon sa pagtigum og kusog ug hinusang pagtrabaho nga walay bugting suhol.

Sulod sa 36 ka tuig, ang Cordil-

lera Day usab ang nagsilbing paghandum sa pagsukol sa katawhang Cordillera sa diktadurya, pasismo ug paglapas sa katungod-tawo. Niadtong Abril 24, 1980, gipatay sa mga tropa sa AFP si Macliing Dulag sa tribung Butbut sa Bugnay, Tinglayan, Kalinga. Usa si Dulag sa lider sa tribu ug nanguna sa pagsukol sa Chico Dam Project. Ang pagkapatay kang Dulag gidumdum gikan sa 1981 hangtud 1984 ug gitawag nga Macliing Memorials. Gikan dinhi naorganisa ang Cordillera Peoples' Day nga gipangunahan sa CPA. Tinuig kining ginalunsad sa lain-laing prubinsya sa Cordillera ug Baguio City. AB

Pag-angkon sa China sa Kalayaan ug Panatag, gibabagan

HUGOT NGA GIBABAGAN sa katawhang Pilipino ang subling pag-angkon sa China niadtong Abril 18 sa duha ka teritoryo sa Pilipinas: ang Kalayaan Group of Islands (internasyunal nga pangalan: Spratly Islands) ug Panatag Shoal (internasyunal nga pangalan: Scarborough Shoal.)

Ang Kalayaan Group of Islands, na ginaila nga munisipyo sa Palawan, ang ginganlan isip distrito sa Nansha. Ang Panatag Shoal usab ang gipailalum sa distrito sa Xisha nga nahisakop usab sa Paracel Islands nga parehong ginaangkon sa China ug Vietnam. Ang bag-ong tukod nga Nansha ug Xisha ang gipailalum sa Sansha City, nga gitukod sa China niadtong 2012 aron langkubon ang gagmayng isla sa South China Sea. AB

Mas daghang pandemya, iresulta sa pagkaguba sa kinaiyahan

NABUTANG ANG KATAWHAN sa mas taas nga peligro gikan sa mga sakit nga sama Covid-19 tungod sa malukpanong pagmina ug uban pang pali-siyang pangkinaiyahan sa guberno. Kini ang pamahayag sa Panalipdan! Mindanao sa dihang gidumdum sa organisasyon niadtong Abril 22 ang ika-50 nga kasumaran sa Earth Day.

Matud sa grupo, giguba sa walay-kapares nga pagkaupaw sa kalasangan ang natural nga mga proteksyon sa mga katalagman ug sakit, partikular kadtong mga sakit nga *zoonotic* (mabalhin gikan sa hayop ngadto sa tawo) sama sa Covid-19.

Gawas sa malukpanong pagmina, gilakip usab sa grupo ang mga plantasyong *monocrop*, proyektong enerhiya, dinagkung produksiyong agrikultural ug kaumahan sa mga hayop ug uban pang kumbersyon sa kayutaan.

Wala naundang sa Pilipinas ang pangkalibutanong problema sa pagkaupaw ug pagkahurot sa natural nga mga rekurso. Kapin 60% na sa kalasangan sa nasud ang nawala sa milabayng gatusan ka tuig. Imbes nga pugngan ang pagkaupas, mas lapad pang ka-

yutaan ang giablihan sa mas daghang kontrata sa mina, *dam*, ug kumbersyon sa kayutaan ngadto plantasyong *monocrop*.

Ilalum sa rehimeng Duterte, usa ka milyong ektaryang kalasangan ug yutang agrikultural sa Mindanao ang gigahin na alang sa mga plantasyong *oil palm*. Gikabalak-an usab nga maguba sa mga proyektong *dam* ilalum sa Build, Build, Build niini ang mga umahan, kalasangan, daluyanang ug tinubdan sa tubig. AB

Ika-47 nga anibersaryo sa NDF, gidumdum

GIDUMDUM SA MGA alyadong organisasyon ang ika-47 nga anibersaryo sa National Democratic Front niadtong Abril 24. Gihatag sa Partido Komunista ng Pilipinas (PKP) ug Bagong Hukbong Bayan ang pagsaludo sa NDF sa paghugpong sa kawatang Pilipino ilalum sa bandira sa nasudnong demokrasya.

Matud sa PKP, gikinahanglang pakusgon sa NDF ang panawagan alang sa pagtukod sa usa ka nagkahiusang prenteng *humanitarian* aron hiusahon ang tanang demokratikong pwersa aron pugngan ang pagkuyana ug kadaut sa pandemyang Covid-19.

Gipasiugdahan sa mga rebolusyonaryong organisasyon ang pagpahigayon og mga klinikang bayan, pagpanghatag og bugas, kampanyang impormasyon ug mga pagbansay-medikal sa lain-laing prubinsya ug rehiyon.

Nagpagawas og mga pamahayag sa pakighiusa ang mga lokal nga balangay sa NDF sa Ilocos, Mindoro, Bicol, Eastern Visayas, Negros, Panay ug Southern Tagalog. AB

Atake sa embahada sa Cuba sa US, gikundena

GIKUNDENA SA MGA upisyal sa Cuba ang pagpamusil sa upisina sa embahada niini sa Washington D.C. sa US niadtong Abril 30. Naila ang namusil nga si Alexander Alazo, usa ka nakadistyerong Cubano nga adunay sakit sa pangutok.

Nagtuog ang Cuba nga ang maong pagpangatake gitukmod sa masulsulon nga mga pamahayag sa mga upisyal sa US batok sa nasud. Gitandi kini sa Cuba sa mga atake sa mga mamumuong medikal nga Cuban nga nagatabang sa pagsumpo sa Covid-19 sa kabus nga nasud. Mikaylap ang ingon niinig mga krimen kadungan sa agresibong palisiya sa US batok sa Cuba ug pagpahugot niini sa blokeyo sa ekonomiya. AB

Armadong pagpanulong sa US sa Venezuela, pakyas

PAKYAS ANG DIREKTANG armadong interbensyon sa gubernong US sa Venezuela dihang gisumpo sa armadong kusog niini ug sa katawhan ang ulahing sulay nga pagpanulong sa mga armadong mersenaryo.

Sa usa ka brodkast sa telebisyon niadtong Mayo 5, ginganlan ni Venezuela Pres. Nicolas Maduro ang duha ka nadakpang Amerikano nga sila Luke Denman ug Airan Berry, parehong kanhing mga myembro sa U.S. Special Forces. Nagatrabaho sila para sa Silvercorp, USA, usa ka pribadong kumpanyang pangseguridad nga nakabase sa Florida, nga gitukod sa kanhing myembro sa Green Beret nga si Jordan Gourdeau.

Gisugdan ang pagpanulong sa Venezuela nga gitawag og Operation Gideon niadtong kaadlawon sa Mayo 3 apan napakyas gilayon

kini pagkaugma. Nadakpan ang 13 ka mersenaryo ug napatay ang unom ka lain pa. Naghugas og kamot si Pres. Donald Trump nga adunay kalambigitan ang US apan giangkong niyang tanang posibilidad ang mamahimong mahitabo sa Venezuela. Ayha niini, napakyas ang sulayng “rebelyon” nga gisulsulan sa US niadtong Enero 2019. Matud kang Maduro, adunay kalambigitan sa lana ang maong sulayng reyd tungod kay dugay nang gustong kontrolon sa US ang pagdumala sa OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries), kung asa myembro ang nasud. AB